

Centrul Independent de Jurnalism

Reflectarea fenomenului corupției în mass-media

Raport de monitorizare
Octombrie 2008

DESCRIERE GENERALĂ

Acest raport prezintă un sumar¹ al rezultatelor monitorizării a 16 mijloace de informare în masă reprezentând instituții publice și private². Este analizat modul în care mass-media din Moldova reflectă subiectele legate de corupție și gestionarea incorectă a fondurilor publice, precum și măsurile anticorupție întreprinse de guvern, politicieni și organizații neguvernamentale. Sunt examinate toate materialele ce vizează corupția în general, cazuri concrete de corupție, acuzații de corupție lansate de diferiți actori, gestionarea incorectă a fondurilor publice, precum și programele anticorupție.

PRESA SCRISĂ

În octombrie 2008 în cele opt ziare monitorizate au fost publicate 96 de articole care au vizat corupția, ceea ce reprezintă o creștere cu aproape 30% față de luna precedentă. Totodată, acesta este și cel mai mare număr de articole înregistrat timp de o lună de la începutul proiectului de monitorizare (octombrie 2007). În parte, această performanță se explică prin faptul că în octombrie ziarurile monitorizate au avut mai multe apariții decât în alte luni. Cele mai multe articole au apărut în *Ziarul de gardă* (18) și *Timpul de dimineață* (17), urmate de *Moldova suverană* (16) și *Jurnal de Chișinău* (14). *Nezavisimaaia Moldova* a publicat 10 materiale jurnalistice care au vizat, într-un fel sau altul, fenomenul corupției, *SP* și *Novoe vremea* câte 8, iar *Vesti Gagauzii* – 5 articole. Suprafața totală afectată materialelor tematice a constituit 27748 cm², a patra parte din această suprafață revenind săptămânalului de investigație *Ziarul de gardă*. Această publicație înregistrează în continuare și cel mai bun indicator în ce privește raportul dintre spațiul afectat subiectelor relevante și frecvența apariției timp de o lună. Astfel, în octombrie 2008, *Ziarul de gardă* a rezervat materialelor despre corupție, în medie, câte 1393 cm² în fiecare ediție. Urmează, la mare distanță, *SP* cu o medie de 606 cm² per ediție, *Jurnal de Chișinău* cu 375 cm² și *Moldova suverană* cu o medie de 300 cm² per ediție (*a se vedea Diagrama 1*).

În baza rezultatelor monitorizării presei scrise se poate de concluzionat că:

- Din punct de vedere tematic, afirmațiile și/sau acuzațiile privind implicarea în acte de corupție a diferitelor persoane continuă să fie tema căreia i se dă preferință în conținutul editorial al ziarelor monitorizate (36,5% din totalul materialelor publicate în octombrie). Cazurile concrete de corupție au o pondere de 23% din totalul articolelor tematice, programele anticorupție – circa 19%, gestionarea incorectă a fondurilor publice – 14,5%, în celelalte circa 7% din articole corupția fiind abordată în general (*a se vedea Diagrama 2*).

- Materialele analizate au continuat să vizeze de cele mai dese ori administrația publică centrală (APC). Astfel, în octombrie APC a fost menționată de 43 de ori, de regulă în contextul unor acuzații și afirmații de corupție (13 cazuri), programe anticorupție (12) sau gestionare incorectă a banilor publici (11 cazuri). Reprezentanții administrației publice locale (APC) au fost vizați în 16 articole, jumătate din ele prezentând cazuri concrete de corupție aflate în ancheta organelor de drept. Angajații Poliției/Armatei, Securității și CCCEC (P/A) s-au aflat în centrul atenției reporterilor din presa scrisă atunci când s-a scris despre cazuri concrete de corupție (7), dar și în articole în care aceștia au acuzat sau au fost acuzați ei înșiși de corupție (5), precum și în unele materiale la tema programelor anticorupție (3 cazuri) (*a se vedea Diagrama 3*).

- Majoritatea materialelor analizate (73% din totalul articolelor relevante) au vizat direct fenomenul corupției, iar în fiecare al patrulea articol corupția a apărut ca și temă secundară. *Jurnal de Chișinău* și *Timpul de dimineață* sunt ziarele care au publicat, în cursul lunii octombrie, cele mai multe articole cu accent primar pe corupție (câte 14).

- Din cele 96 de materiale care au corespuns tematicii monitorizării, pe pagina întâi au fost publicate sau începute 22 de articole (circa 23% din total), cele mai multe (8) fiind înregistrate în *Moldova suverană*.

¹ Analiza detaliată a rezultatelor monitorizării va fi făcută în rapoartele trimestriale difuzate cu regularitate pe parcursul anului 2008.

² Detalii privind obiectivele proiectului, criteriile de selectare a mass media și categoriile măsurate pot fi găsite accesând http://ijc.md/Publicatii/coruptie/anexa_ro.pdf

- Știrile sunt genul de presă preferat de ziare atunci când relatează despre corupție, circa 65% din articolele publicate în octombrie fiind anume știri. De asemenea, în cele 8 ziare au mai fost publicate 15 editoriale sau articole de opinie, 12 materiale de analiză, unele dintre acestea având elemente investigative, 5 interviuri și 2 sondaje de opinie de tip „Vox populi” la tema corupției (câte unul în *Ziarul de gardă* și *Timpul de dimineață*). În octombrie, nu a fost publicată nicio investigație jurnalistică bine documentată. În 19 cazuri, zierele monitorizate au revenit cu detalii, informații suplimentare și analize la subiecte reflectate anterior.

- În aproape 88% din cele 74 de știri și analize relevante faptele au fost descrise neutru, fără a lăsa să se întrezărească opinia personală a autorului. În 9 cazuri însă (inclusiv de 4 ori în *Moldova suverană*), în materiale au fost inserate și anumite aprecieri sau părerea personală a autorului vizavi de evenimentele/personajele descrise. În aproape două treimi din știri și analize autorii au informat doar despre ceea ce au spus unele surse în cadrul evenimentelor de presă, conferințelor, seminarelor etc. sau au citat comunicate de presă. Au încercat să manifeste mai mult profesionalism doar autorii celor 26 de știri și analize (35% din total), în care jurnaliștii nu s-au limitat să citeze o sursă oficială, ci au oferit și altă informație/date/surse la tema dezbătută.

- 57 din articolele publicate pe parcursul lunii octombrie în zierele supuse monitorizării au prezentat informații controversate, în 57% din cazuri articolele fiind total dezechilibrate, deoarece autorii au prezentat/citat doar poziția uneia dintre părțile implicate. În 24 de cazuri (42%) jurnaliștii au citat/prezentat pozițiile tuturor părților, însă în 37,5% din aceste articole una dintre surse totuși i s-a dat prioritate, oferindu-i-se mai mult spațiu decât celorlalte.

- În medie, zierele monitorizate au utilizat 2,3 surse per material. Cel mai mare număr de surse a fost înregistrat în *Ziarul de gardă* (3,1 surse) și *Jurnal de Chișinău* (2,9 surse). Urmează *Timpul de dimineață* cu o medie de 2,4 surse la un articol, *SP* – 2,3, *Moldova suverană* – 2,1 și *Novoe vremea* cu 2 surse per articol. Pe ultimele locuri se află zierele *Nezavisimaia Moldova* (1,1 surse) și *Vesti Gagauzii* cu o singură sursă per articol.

Cele mai relevante subiecte care au vizat *cazuri concrete de corupție* au informat despre cercetarea pentru fapte de corupție a unor colaboratori ai organelor polițienești, vameși, funcționari publici sau avocați. Astfel, au fost intens mediatizate declarațiile făcute în cadrul unei conferințe de presă de către directorul CCCEC privind descoperirea unor scheme frauduloase de contrabandă cu implicarea directă a vameșilor („На таможене не все спокойно”, *Nezavisimaia Moldova*, 21 octombrie, p. 2; „Schemă cu 12 vameși și milioane de contrabandă”, *Ziarul de gardă*, 23 octombrie, p.3), reținerea și cercetarea unor avocați și polițiști suspectați că ar fi luat mită pentru a influența hotărârile procurorilor și ale judecătorilor („Avocat suspectat de trafic de influență”, *Jurnal de Chișinău*, 10 octombrie, p.6; „Борьба с оборотнями в погонах продолжается”, *Novoe vremea*, 10 octombrie, p. 4; „Задержан адвокат вымогатель”, *SP*, 22 octombrie, p. 8; „Doi avocați sunt suspectați de trafic de influență”, *Moldova suverană*, 30 octombrie, p.1.); intentarea unui dosar penal primarului general de Chișinău pentru presupusul abuz de serviciu la numirea șefului Direcției sănătății („Dorin Chirtoacă e bombardat cu dosare penale”, *Jurnal de Chișinău*, 10 octombrie, p.5; „Chirtoacă a dat explicații la procuratură”, *Jurnal de Chișinău*, 17 octombrie, p.10), acuzațiile aduse de către Procuratura Anticorupție viceprimarului de Stăuceni („Viceprimarul de Stăuceni riscă să fie condamnat”, *Moldova suverană*, 16 octombrie, p.1; „Подписано – и с плеч долой!”, *Nezavisimaia Moldova*, 16 octombrie, p. 6) și reținerea primarului satului Fuzăuca, Șoldănești („На лапу и по лапам”, *Nezavisimaia Moldova*, 9 octombrie, p. 4; „Un primar din raionul Șoldănești este suspectat de corupere pasivă”, *Jurnal de Chișinău*, 10 octombrie, p.6).

Cele mai sugestive articole la tema *gestionării incorecte a fondurilor publice* au relatat despre cheltuirea nejustificată a banilor publici pentru deplasări ale demnitarilor și recepții oficiale („Milioane „scoase la plimbare”, *Timpul de dimineață*, 7 octombrie, p.1; „Guvernul irosește banii pentru deplasările conducerii de vârf”, *Jurnal de Chișinău*, 17 octombrie, p.5; „Cu RM A076, la mare”, *Jurnal de Chișinău*, 21 octombrie, p.1; „Zeci de kilometri în plus pentru un prânz la Zatoca?”, *Jurnal de Chișinău*, 24 octombrie, p.2), precum și despre irosirea banilor publici de către președintele Consiliul Municipal Chișinău prin autorizarea contractului de asigurare a pazei unor birouri („De dragul polițiștilor: Mușuc sărăcește bugetul municipal”, *Jurnal de Chișinău*, 3 octombrie, p.3), alte cazuri similare la nivel local.

Afirmațiile/acuzațiile de corupție i-au vizat pe politicieni, dar și pe polițiști, judecători, medici, funcționari publici, oameni de afaceri. Astfel, presa a comentat cererea depusă la CEDO împotriva

Guvernului R. Moldova de către acționarii fabricii „Bucuria”, nemulțumiți de verdictul judecătoresc în cazul fostului prim-ministru Vasile Tarlev pe care aceștia îl învinuiesc că ar fi prejudiciat fabrica de sume mari de bani pe timpul când exercita funcția de director general („CEDO: ex-prim-ministrul Vasile Tarlev poate prejudicia statul cu 2,5 milioane de dolari”, *Moldova suverană*, 2 octombrie, p.1; „На экс-премьера пожаловались в ЕСПЧ”, *SP*, 15 octombrie, p.8). Săptămânalul de investigații *Ziarul de gardă* a publicat câteva analize cu elemente investigative în care au fost prezentate cazuri de corupție în medicină, inclusiv la acordarea gradelor de invaliditate („Invaliditatea ca afacere”, 2 octombrie, p.6) și la eliberarea certificatelor de bolnavi psihic tinerilor care vor să evite înrolarea în armată („Spitalul de Psihiatrie – refugiu pentru cei care nu vor la armată”, 16 octombrie, p.6). Cotidianul *Timpul de dimineață* acuză deputații în Parlament din coaliția de guvernământ că ar fi distribuit alocații financiare pe criterii politice („Proiectul Bugetului de stat 2009 a fost votat în două lecturi”, 31 octombrie, p.4). Publicația *Moldova suverană* continuă să aducă grave acuzații de corupție liderilor opoziției, trecând cu vederea sau respingând acuzațiile similare aduse partidului de guvernământ și acoliților politici ai acestuia („Sâmbăta trecută, la Bălți, Filat a defilat în verde legionar”, 2 octombrie, p.1; „Teroriștii moldovenilor”, 8 octombrie, p.3 etc.). De asemenea, acest ziar desfășoară o campanie de presă îndreptată împotriva omului de afaceri Veaceslav Platon, învinuit că ar fi dus la falimentarea mai multor întreprinderi de stat și ar fi scăpat nepedepsit deoarece mituiește judecătorii (*Moldova suverană*: „Veaceslav Platon mânuiește judecătorii din Moldova pentru a scoate profituri uriașe”, 7 octombrie, p.2; „Populismul a pătruns și în justiția moldovenească”, 14 octombrie, p.2; „Justiția națională oferă protecție corporativă membrilor clanului Platon”, 21 octombrie, p.2; „După ce a „legiferat-o”, conducerea CJS încearcă să se spele pe mâini de practica păguboasă din justiția națională”, 28 octombrie, p.2).

Programele și strategiile anticorupție au fost prezente în presa scrisă prin știri despre unele inițiative anticorupție ale autorităților, cum ar fi participarea la Adunarea Generală a Asociației Internaționale a Organelor anticorupție („Всем миром против коррупции”, *Nezavisimaia Moldova*, 15 octombrie, p.5) sau aprobarea de către Parlament a răspunderii penale pentru gestionarea ilegală a banilor publici („Parlamentul a votat sancțiuni mai dure pentru utilizarea ilegală a surselor bugetare”, *Moldova suverană*, 3 octombrie, p.1; „Ответственность за нецелевое использование средств”, *Vesti Gagauzii*, 25 octombrie, p.5), precum și a unor organizații neguvernamentale, cum ar fi Centrul Național pentru Transparență și Drepturile Omului („Politicile declarative anticorupție diminuează acest fenomen în instituțiile de învățământ”, *Moldova suverană*, 3 octombrie, p.1; „Прейскурант взятков в БГУ им. А. Руссо”, *SP*, 15 octombrie, p.8), Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului LADOM („De unde vin și unde se duc banii publici”, *Ziarul de gardă*, 16 octombrie, p.4) și altele.

În cursul lunii octombrie, ziarul *Moldova suverană* a semnalat un caz de blocare a *accesului la informație* din partea unor persoane cu funcții de răspundere. Este vorba de șefa Inspectoratului Fiscal Tatiana Loghin care nu a furnizat informația solicitată despre agenții economici care comit evaziune fiscală („Șefa fiscalului – mămicuța delincvenților fiscali?”, 8 octombrie, p.1).

Diagrama 1: Suprafața alocată subiectelor relevante (cm²) de ziarele monitorizate în luna octombrie 2008

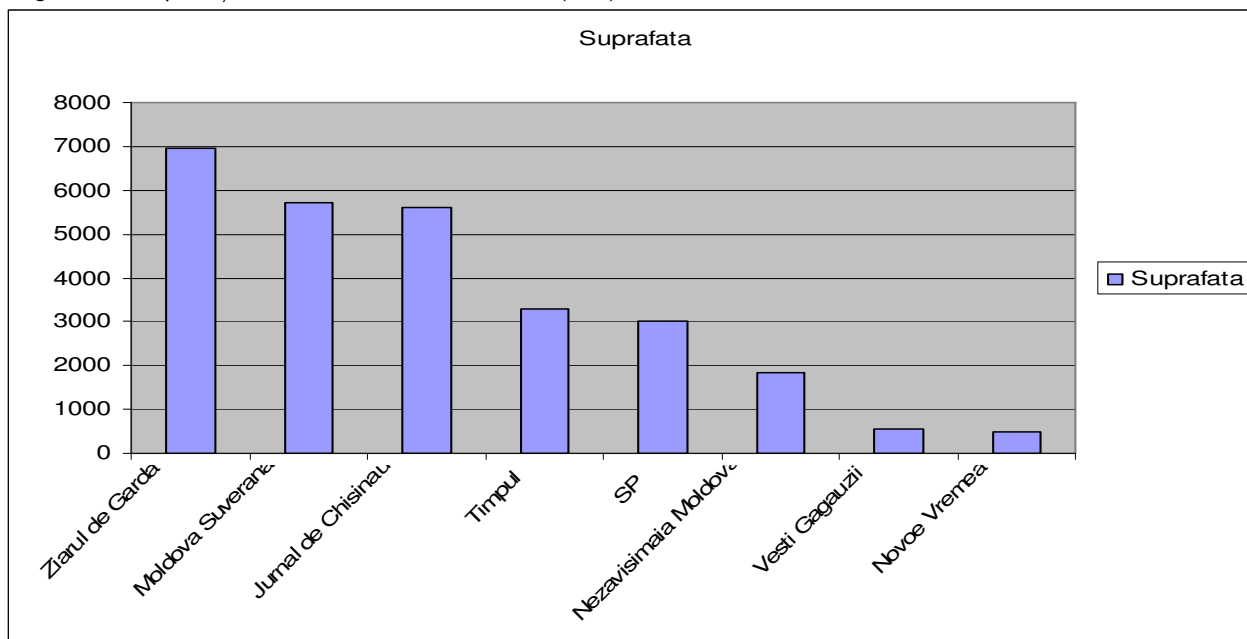

Diagrama 2. Abordarea temelor în presa scrisă monitorizată în luna octombrie 2008

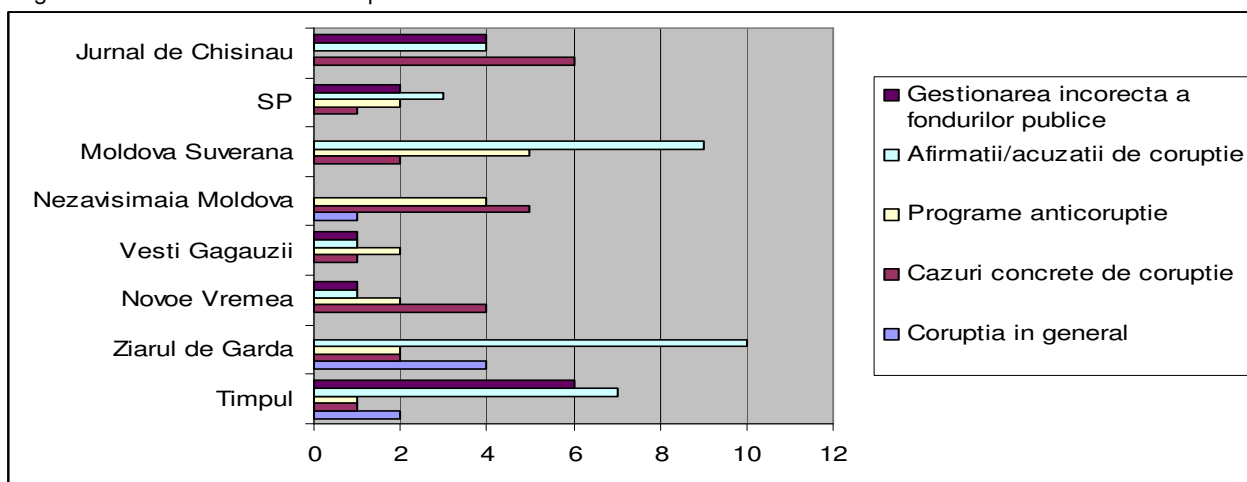
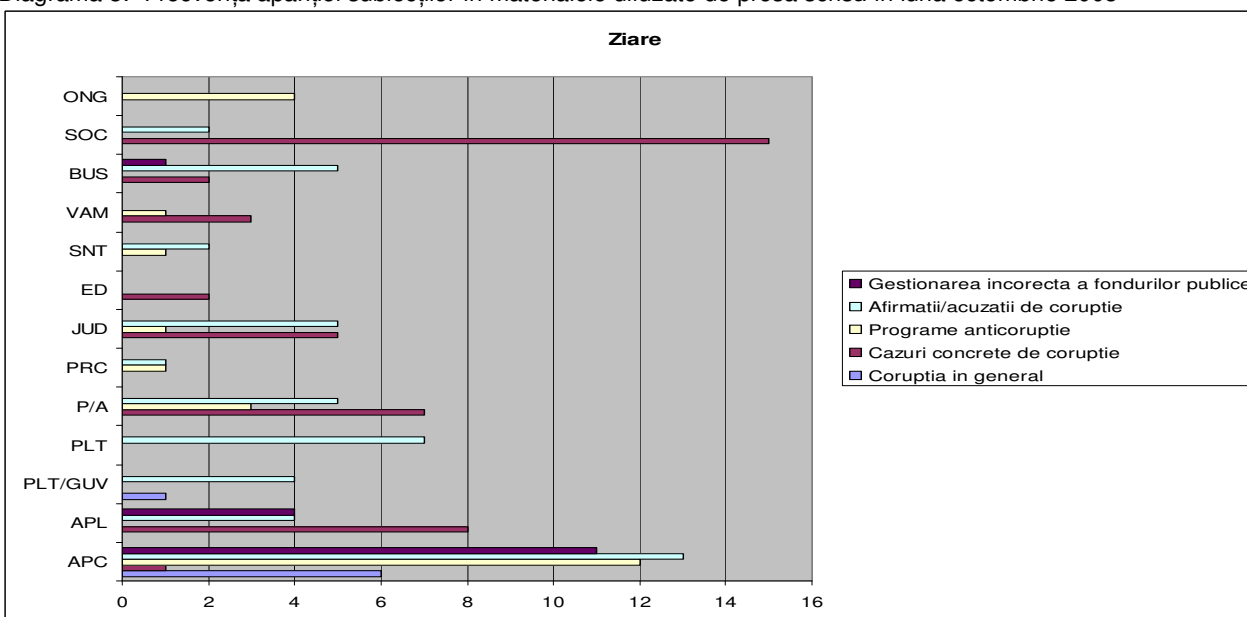

Diagrama 3: Frecvența apariției subiecților în materialele difuzate de presa scrisă în luna octombrie 2008

PRESA ELECTRONICĂ

În luna octombrie 2008, cele 8 posturi de radio și televiziune supuse monitorizării au difuzat în total 244 de știri și emisiuni ce corespund tematicii monitorizării. Cele mai multe materiale vizând corupția și lupta cu acest fenomen au fost puse pe post de EU TV (41) și M1 (39) (vezi *Diagrama 4*). Ca durată, însă, pe primele locuri se situează Moldova 1 și Vocea Basarabiei (cu câte aproximativ 2 ore 15 min. fiecare). În total, în luna octombrie 2008, presa electronică analizată a difuzat 19 emisiuni în cadrul cărora la corupție s-a făcut referire atât direct, cât și indirect, în contextul altor subiecte.

Datele monitorizării presei electronice relevă că:

- Presa audiovizuală a reflectat preponderent programe și strategii anticorupție (32% din numărul total de 244 materiale). Aproximativ 27% din materiale au conținut acuzații-afirmații de corupție, iar 23% s-au referit la cazurile concrete de corupție. Restul materialelor relevante au vizat gestionarea incorectă a banilor publici (14%) și la corupția în general (3%) (vezi *Diagrama 5*).
- Numărul știrilor ce au vizat direct corupția a constituit 66% din cele 225 știri înregistrate în perioada de raport, iar celelalte materiale au avut accent secundar sau doar au menționat termenul corupție. Cele mai multe materiale cu accent primar au fost puse pe post de Pro TV (28 din 30 știri) și TV 7 (22 din 23 știri relevante). EU TV și Antena C au avut cel mai mare număr de știri cu accent secundar (câte 13 din 41 și, respectiv, 20 materiale relevante).
- Materialele relevante au vizat, de cele mai dese ori, administrația publică centrală (APC), menționată de 92 ori, preponderent în contextul programelor de combatere a corupției (44 cazuri), și reprezentanți ai partidelor (altele decât cel de guvernământ), care au fost vizați în 42 de cazuri, de cele mai multe ori fiind vorba de acuzații de corupție (34). Administrația publică locală a fost menționată de 36 de ori, preponderent în materialele privind gestionarea incorectă a banilor publici (15 ori) și în cele privind acuzațiile de corupție (11 ori) (vezi *Diagrama 6*).
- Numărul de materiale follow up rămâne în continuare mic. Doar 20 materiale, sau aproximativ 9% din cele 225 știri analizate, au revenit cu detalii privind subiectele abordate anterior. Marea majoritate a acestora (45%) au fost puse pe post de Pro TV (9 știri follow up din totalul de 30 materiale difuzate de acest post). EU TV a avut 6 știri follow up, iar celelalte posturi au avut doar câte 1-2 știri care au urmărit evoluția evenimentelor reflectate anterior.
- În absoluta majoritate a știrilor difuzate în luna octombrie (209 sau aproximativ 93%) faptele au fost separate de opinie. 10 știri în care era evidentă poziția jurnalistului au fost difuzate de postul public M1, 4 – de NIT și 2 – de Radio Moldova. Totodată, 69% din cele 142 știri controversate difuzate de posturile monitorizate nu au prezentat poziția ambelor părți din conflict și nu au menționat că părțile ar fi refuzat să comenteze.
- În luna octombrie, posturile monitorizate au utilizat mai multe surse de informație decât în lunile precedente, în medie, numărul acestora constituind 1,98 surse per materiale. TV 7, Pro TV, Moldova 1, Radio Moldova și NIT au citat, în medie, peste 2 surse în materialele lor, iar Vocea Basarabiei, Antena C și Eu TV au avut sub două surse în materialele puse pe post.
- Posturile publice Radio Moldova și Moldova 1 au dat prioritate materialelor ce au vizat programele anticorupție, majoritatea materialelor relevante referindu-se la eforturile de combatere a corupției întreprinse de către autorități și diferite organizații neguvernamentale locale și internaționale. Moldova 1 a avut și materiale vizând cazuri specifice de corupție și afirmații-acuzații de corupție. Majoritatea surselor citate de Moldova 1 reprezintă APC, politicienii și cetățenii de rând, iar Radio Moldova a recurs mai des la reprezentanții APC și ai organelor de drept și de control în calitate de surse. APC a apărut în context pozitiv și neutru la atât la Moldova 1, cât și la Radio Moldova.

La capitolul *programelor și strategiilor de luptă cu corupția*, cel mai mediatizat subiect a vizat adoptarea în primă lectură a proiectului de lege privind modificarea Codul penal care prevede

privațiune de liberate pentru funcționarii care vor utiliza banii publici contrar destinației și vor aduce statului prejudicii mai mari de 50 mii de lei (vezi, de exemplu, Pro TV, 1 octombrie, Vocea Basarabiei, 2 octombrie, Moldova 1, 2 octombrie, EU TV, 2 octombrie, NIT, 2 octobrie). Și numirea prin decret prezidențial a fostului ministru de Interne Valentin Mejninschi în funcția de vice prim-ministru pe problemele luptei cu corupția și traficului de persoane a fost reflectată de marea majoritate a posturilor analizate (Pro TV, Vocea Basarabiei, Moldova 1, Radio Moldova, EU TV, TV 7, NIT, din 21 octombrie).

Revenirea lui Gheorghe Papuc în funcția de ministru de Interne a fost reflectată diferit de posturile monitorizate. Astfel, unele posturi, pe lângă informația de bază privind numirea sa în funcția de ministru, au pus accentul pe mai multe dosare de corupție în care se presupune că ar figura numele lui Papuc, inclusiv „Dosarul Heroina” (Pro TV, 28 și 29 octombrie, Vocea Basarabiei, 28 și 29 octombrie, EU TV, 28 octombrie), iar altele au difuzat doar informația oficială privind numirea prin decret prezidențial a lui Gheorghe Papuc în funcția de ministru de Interne și numirea predecesorului său, Valentin Mejninschi în funcția de vicepremier pe probleme de corupție (Radio Moldova, Moldova 1, Antena C, NIT, din 28 octombrie).

Printre *cazurile concrete de corupție* care au nimerit în vizorul majorității posturilor monitorizate se numără reținerea a doi avocați pentru presupus trafic de influență. Aceștia sunt acuzați că ar fi estorcat 4000 euro pentru a influența decizia judecătorului (vezi știrile Pro TV, Moldova 1, EU TV, Antena C, NIT, din 29 octombrie). De asemenea, la 17 octombrie, marea majoritatea a mass media electronice analizate au informat despre investigarea de către CCCEC a aproximativ 200 cazuri de corupție în rândul lucrătorilor vamali, în urma cărora 12 vameși cu diferite funcții pe scara ierarhică au fost concediați pe motiv că ar fi fost implicați în diferite cazuri de contrabandă prejudiciind statul de aproximativ 5 milioane de lei –Pro TV, Moldova 1, Radio Moldova, EU TV, Antena C, TV 7, NIT.

O parte din mass media au informat și despre achitarea de către Curtea de Apel a fostului primar de Chisinau, Serafim Urechean, în „Dosarul Ambulanțelor” – Eu TV, 13 și 14 octombrie, TV 7 – 14 octombrie.

Trei din cele 19 emisiuni la tema corupției și prevenirii acestui fenomen s-au axat integral pe subiectul monitorizării. Astfel, Vocea Basarabiei a difuzat la 24 octombrie emisiunea „Rostul zilei”, în care l-a avut ca invitat pe deputatul Alianței Moldova Noastră Ion Guțu. Acesta s-a referit la procesul privatizării din ultimii ani și actuala fază a privatizării, care, potrivit invitatului, se face cu încălcări, fiind prejudiciat bugetul.

Postul public Moldova 1 a avut două emisiuni cu accent primar. La 21 octombrie, în cadrul emisiunii „Zona liberă”, Sergiu Pușcuță, directorul CCCEC, și Viorel Melnic, șeful Serviciului Vamal, au dezbătut subiectul combaterii corupției, fraudei economice și a crimei transfrontaliere, iar la 10 octombrie, la emisiunea „Bună seara”, reprezentanți ai societății civile, experți internaționali și ai CCCEC au discutat despre rolul societății civile în lupta cu acest fenomen.

La 9 octombrie, Pro TV a informat despre agresarea echipei Pro TV de către poliția din Orhei pentru că filma într-o instituție publică. Postul de televiziune a reclamat acest caz de încălcare a accesului la informație la Procuratura Generală.

Diagrama 4. Numărul de materiale relevante difuzate de posturile radio și TV în luna octombrie 2008

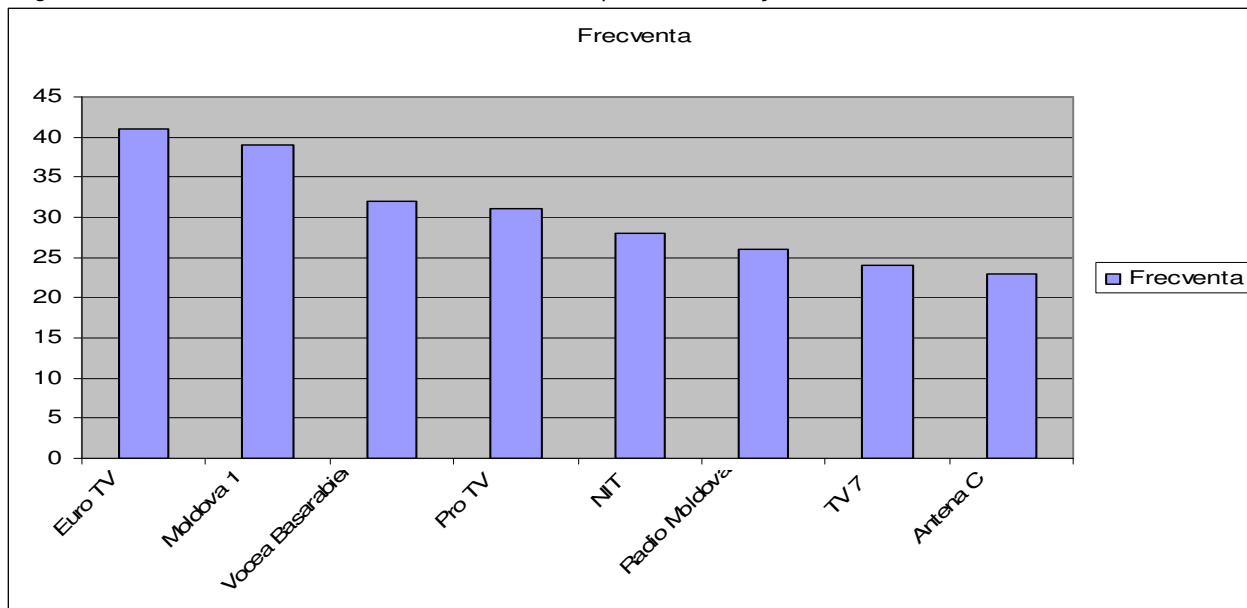

Diagrama 5. Abordarea temelor în presa electronică monitorizată în luna octombrie 2008

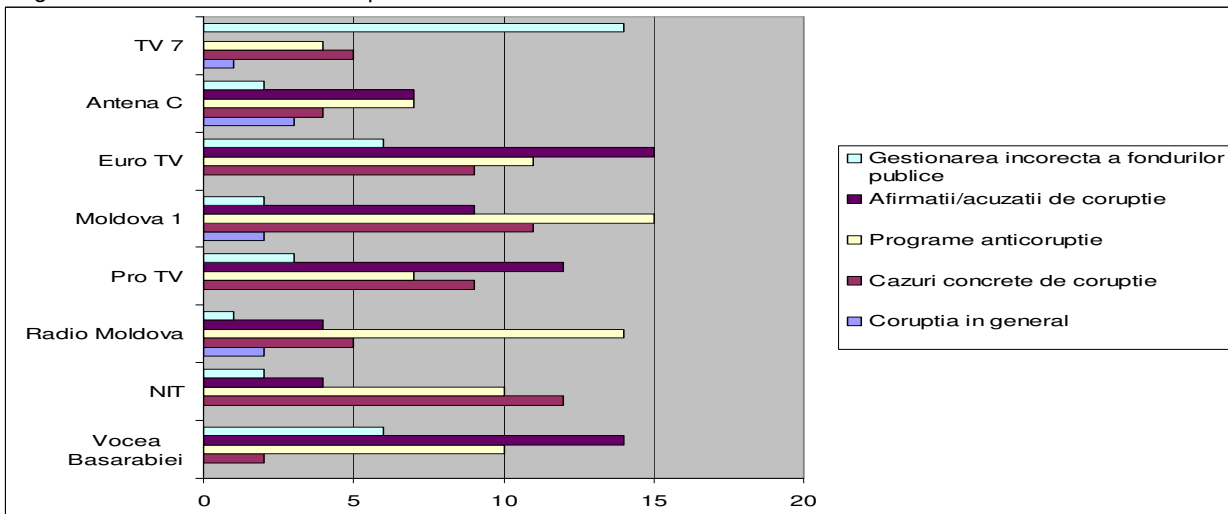
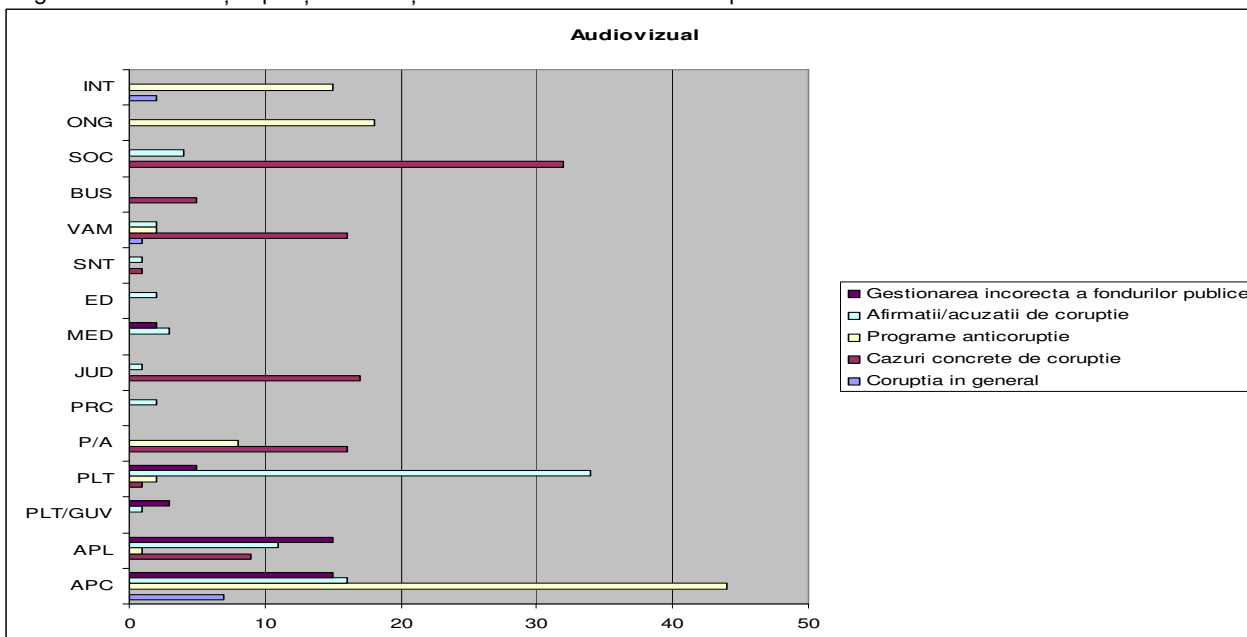

Diagrama 6: Frecvența apariției subiecților în materialele difuzate de presa electronică în luna octombrie 2008

Acest raport a fost elaborat în cadrul proiectului "Reflectarea fenomenului corupției în mass-media" de către Centrul Independent de Jurnalism, în cadrul Programului Consolidarea Capacității de Monitorizare a Societății Civile din Moldova (CCMSCM), implementat de Academia pentru Dezvoltare Educațională (AED), cu suportul tehnic al Consiliului pentru Cercetări și Schimburi Internaționale (IREX). Programul este finanțat de Corporația Provocările Mileniului (MCC) și administrat de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare (USAID) în cadrul Planului Preliminar de Țară (PPT) pentru Republica Moldova. Conținutul raportului este responsabilitatea Centrului Independent de Jurnalism și nu reflectă, în mod necesar, viziunea AED, IREX, MCC, USAID sau a Guvernului Statelor Unite.